

Prsti in rastlinstvo Evrope

Splošne značilnosti

- v razporeditvi prsti in rastlinstva se v Evropi kaže pasovitost, ki je pogojena z zgradbo in reliefom, ter hkrati z lego in podnebjem
- pri rastlinstvu se predvsem kaže močan vpliv morij in oceanov
- z razporeditvijo prsti in rastlinstva je seveda pogojena tudi raba tal (kmetijstvo)

Tipi prsti

- prsti so odvisne od kamninske osnove, podnebja, vegetacije, organizmov, ki živijo v prsti ter seveda tudi od človeka, ki jih izkorišča in spreminja

Tipi prsti v Evropi (1. del)

tip prsti	območje tega tipa prsti	osnovne značilnosti
tundrske prsti	obalna območja severne Rusije, severna Skandinavija	peščena in šotna tla vsebujejo nerazkrojene organske elemente, zaradi nizkih temperatur je vpliv podnebja majhen
podzoli	obsežno območje Severne in Vzhodne Evrope	območje je bilo zaledenelo, ledeniški nanosi so osnova, na kateri se je oblikovala svetla, izprana, s hranili revna prst pepelnate barve, malo primerne za kmetijstvo, večino pokrajine na teh prsteh prekriva gozd
rjave in sivorjave evterične prsti	v zahodnem in srednjeevropskem gozdnatem delu s poletnimi toplimi padavinami	tla so manj izprana, na njih so velike travne površine, ugodne so za živinorejo, pa tudi za poljedelstvo
črnozjom	v padavinsko revni travni stepi južne Rusije	prst ni izprana, zaradi veliko humusa je prst temnorjava do črna, A horizont je zelo debel (globok), pogoj za nastanek črnozjoma je rastlinska odeja, ki zagotavlja dobro prekoreninjenost, te prsti so najugodnejše za kmetijstvo, na njih se je razvilo intenzivno poljedelstvo
kostanjeve prsti	na obalah Črnega in Kaspijskega morja	nimajo dosti humusa, ampak veliko mineralnih snovi in soli, z umetnim namakanjem postanejo lahko zelo rodovitne in kot take so tudi intenzivno obdelane
gorske prsti	v nagubanih gorovjih in višjih delih grudastih gorstev	kamnita tla, ki imajo malo prepereline, imenujemo jih tudi skeletna tla

Tipi prsti v Evropi (2. del)

tip prsti	območje tega tipa prsti	osnovne značilnosti
rendzine	v apneniških Alpah in Juri	ta tip prsti je nastal na apnencu, A horizont ni izpran, B horizont manjka, prsti so rjave do temnorjave barve in pomešane s kamenjem, so rodovitne, na pobočjih primerne za živinorejo, v nižinskem svetu pa za poljedelstvo
terra rossa ali jerina	na sredozemskih kraških območjih	prst z veliko primesi železovih oksidov, A horizont leži neposredno na matični osnovi, prst je nastala s preperevanjem apnenca v vroči in suhi klimi, prst je rodovitna in primerna za kmetijstvo
puhlične prsti	v bližini nekdanje kontinentalne in alpske poledenitve in v notranjih kotlinah	menjavajo se z černoizjomom in rjavami prstmi, v nanosih so plasti apnenca, ilovice in prahu
zamočvirjene prsti	na območjih, kjer so nepropustne plasti blizu površja	
oglejene in temne glinaste prsti	ob rekah in jezerih	
sprane prsti	na močno namočenih območjih	
psevdoglejne prsti in kisle rjave prsti	na gozdnih območjih in na nekarbonatni osnovi	

- človek se je dokaj zgodaj zavedal, da je prst eden najbistvenejših elementov naravnega okolja
- hitro izčrpavanje tal se je najprej pokazalo v Sredozemlju, kjer se je zaradi prekomerne paše in krčenja vegetacije pojavila močna erozija (pokrajina je postala gola)
- ko se je človek zavedel nevarnosti, je pustil zemljo počivati, jo začel gnojiti ter hkrati začel pokrajino pogozdovati

Tipi rastlinstva

- pred poselitvijo so v Evropi obstajali naslednji tipi naravne vegetacije: tundra, gozd, travinje, močvirja, visoko travna, grmovna in nizko travna stepa ter mediteransko grmovno rastlinstvo
- v Zahodni in Srednji Evropi ter v Sredozemlju je človek gozd že zelo zgodaj izkrčil
- z izsekavanjem gozda je pridobil pašnike, ponekod pa je nastal tudi goli kras
- naravni mešani in listnati gozd je človek ponekod nadomestil iz gospodarskih razlogov z iglavci (npr. z borovi gozdovi)
- močvirja in stepe je marsikje z melioracijami in umetnim namakanjem spremenil v obdelovalne površine
- številne države so ustanovile nacionalne parke, kjer ohranjajo naravno vegetacijo pred uničenjem
- v Evropi kljub razširitvi kulturnih tal lahko sledimo nekaterim pasovom vegetacije, ki se potem proti vzhodu nadaljujejo v Azijo

Pasovi vegetacije v Evropi

vegetacijski pas	območje	značilnosti
pas tundre	ozko območje vzdolž rusko-finske zaledenele obale in nekatere površine ob skandinavskih fjordih	zamrznjena tla se odtajajo le poleti, pa še to le na površju, tu raste malo rastlin (mahovno lišajno rastlinstvo)
pas tajge	južno od polarne gozdne meje med 67 in 70 stopinjami geografske širine, pokriva severno Švedsko, Finsko, severno Rusijo do približno 60 stopinje geografske širine na severozahodu in do 52 stopinje na jugovzhodu	to območje meri okoli 2 miliona kvadratnih kilometrov in ima 50 do 60% gozda, značilna je gosta rast ne preveč visokih dreves, od listavcev raste tu le breza, na nepropustnih tleh se pojavljajo močvirja in barja
pas listnatega in mešanega gozda	od severnega dela Britanskega otočja prek severne Francije, južne Skandinavije, severne Nemčije in Poljske do srednje Rusije	na gozdnih območjih so tudi pašniki, lega ob morju in nadmorska višina določata vegetacijo, v zahodnoevropskem delu uspevajo zimzelena drevesa in hrast, ob obalah Baltika prevladuje bukev, južni del gozdnega pasu sega do mlado nagubanega gorovja in ima več drevesnih vrst (kostanj, platane, bor, smreka, jelka)
pas stepe		obseg stepe je zaradi poljedelstva zelo zmanjšan, gozdna stepa, kjer je še veliko padavin, je spremenjena v kulturno pokrajino, ob rekah so gozdovi, suha stepa ima trde trave in gomoljnice, v slani stepi ob Kaspijskem jezeru rastejo slanoljube rastline in trave
pas sredozemske vegetacije	severno od Sredozemlja se zaključijo z gorami, ki predstavljajo ostro vegetacijsko mejo	rastline tega območja so prilagojene poletni suši in močnemu izhlapevanju, zaradi uničenja gozda, sekanja ali paše v preteklosti je nastala makija, v Sredozemlju rastejo tudi oljke in sadje (področja z intenzivno obdelavo)

- človek je s svojim delovanjem temeljito spremenil naravno vegetacijo
- v Evropi je največje spremembe doživel pas listnatega in mešanega gozda
- gozdne površine je človek spremenil v polja, travnike in pašnike
- sprva se je človek držal nižjih in odprtih območij (nižinska kolonizacija), pozneje pa je preoblikoval naravno pokrajino tudi v hribovitem svetu (višinska kolonizacija)
- človek pa gozd ni le krčil, temveč je spremenil tudi njegovo sestavo
- relativno pozno se je človek zavedel negativnih učinkov takih posegov in se začel zavedati drugih funkcij gozda kot so vararovalna, krajinska in rekreacijska (turistična)